

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

Найменування центрального органу управління освітою, власника

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заст. директора

Алла АДАМЕНКО

« 29 »

08

2022р.

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ

Назва навчальної дисципліни

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

підготовки фахового молодшого бакалавра

Назва освітньо-професійного ступеня

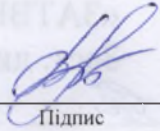
спеціальності 051 Економіка

Шифр і назва спеціальності

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Київським авіаційним фаховим коледжем

Повне найменування вищого навчального закладу

Розробник:

Підпис

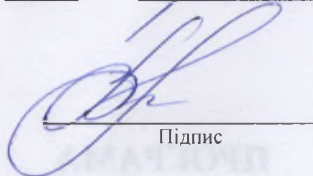
В. Кривоносова – викладач вищої
Діагностики

Схвалено на засіданні циклової комісії
гуманітарної та соціально-економічної підготовки

Назва циклової комісії

Протокол № 1 , від «22» серпня 2022р.

Голова циклової комісії

Підпис

Кривоносова В.В.
Прізвище та ініціали

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Політична економія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності «Економіка»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: економічні відносини в їх єдності з продуктивними силами, політичними, ідеологічними, національними та іншими інститутами суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: вивченню дисципліни «Політична економія» передують дисципліни «Основи філософських знань», а також пов'язується з подальшим вивченням дисциплін: «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Економічна історія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Маркетинг».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

Тема 1. Політична економія як фундаментальна суспільна наука.

Тема 2. Виробництво і його основні чинники. Суспільний продукт.

Тема 3. Економічні потреби суспільства і роль виробництва в їх задоволенні.

Тема 4. Економічна система суспільства.

Тема 5. Відносини власності в економічному житті суспільства.

Тема 6. Форми організації суспільного виробництва.

Тема 7. Гроші.

Тема 8. Капітал. Витрати виробництва і прибуток.

Тема 9. Ринок: сутність, функції, структура та умови формування.

Тема 10. Класифікація ринків

Тема 11. Інфраструктура ринку і капітал сфери обігу

Тема 12. Підприємство і підприємництво. Домогосподарства.

Тема 13. Суспільний продукт і його форми. Національний дохід

Тема 14. Економічне зростання і його чинники.

Тема 15. Розподіл національного доходу. Споживання, заощадження і добробут людини.

Тема 16. Світове господарство. Економічні аспекти глобальних проблем.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Політична економія» є базовою дисципліною навчального плану підготовки фахівців. Її предмет – це виробничі відносини в їх єдності та взаємодії з організаційно-економічними відносинами та продуктивними силами. Політекономія досліджує закони, які керують виробництвом,

розподілом, обміном і споживанням життєвих благ, та розробляє методологічні основи механізму їх використання суспільством з метою підвищення ефективності виробництва і зростання добробуту людей.

Метою вивчення дисципліни є – комплексне вивчення економічних відносин як форми суспільного виробництва, ґрунтовне пізнання проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів щодо задоволення людських проблем, які невпинно зростають.

Завдання дисципліни «Політична економія» є науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства; розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва; з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми в процесі господарської діяльності; визначити істотні риси основних соціально-економічних систем та напрямки їх еволюції; роль політекономії у розробці шляхів формування соціально-орієнтованої економічної системи суспільства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: сутність економічних явищ та процесів; економічний зміст відносин власності; розподілу, обміну та споживання матеріальних і духовних благ у суспільстві; суперечностей господарського розвитку, економічних потреб та інтересів; механізм дії використання економічних законів на мікро- і макрорівнях; зміст основних понять, категорій, законів ринкової економіки; механізм функціонування різних форм господарювання, особливостей розподілу отриманих ними доходів, системи оподаткування.

вміти: володіти методами наукового пізнання економічних процесів; понятійно-категоріальним апаратом економічної науки; аналізувати економічні явища і процеси; приймати практичні рішення щодо господарських проблем; орієнтуватись у питаннях економічної політики в Україні в період ринкової трансформації; пов'язати отримані теоретичні знання з реальною дійсністю; застосовувати їх на практиці; користуватись монографічною, періодичною літературою при підготовці до семінарів, написання рефератів, курсової роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин за навчальним планом.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Політична економія як фундаментальна суспільна наука

Зародження і розвиток політичної економії. Основні напрямки, школи і течії в політичній економії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет політичної економії. Тлумачення предмета політичної економії різними школами. Економічна теорія і політична економія: проблеми взаємозв'язку. Закони, принципи і категорії політичної економії. Система економічних законів. Позитивна і нормативна політична економія.

Методи економічних досліджень. Загальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції політичної економії. Політична економія і обґрунтування економічної політики. Місце політичної економії в системі економічних наук.

Тема 2. Виробництво і його основні чинники. Суспільний продукт

Поняття виробництва. Суспільне виробництво. Фази суспільного виробництва: виробництво, розподіл, обмін, споживання. Основні фактори виробництва, їх взаємодія. Робоча сила. Засоби виробництва. Продукт виробництва. Обмеженість ресурсів. Суспільний продукт. Форми суспільного продукту. Необхідний і додатковий продукт.

Тема 3. Економічні потреби суспільства і роль виробництва в їх задоволенні

Виробничі можливості суспільства і потреби. Межа виробничих можливостей. Продукт виробництва. Обмеженість ресурсів. Необхідний і додатковий продукт. Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб. Піраміда потреб Маслоу. Ефективність використання ресурсів. Корисність продукту. Об'єктивна і суб'єктивна корисність продукту. Гранична корисність продукту. Економічний інтерес, його об'єкт, функція. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.

Тема 4. Економічна система суспільства

Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи.

Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації економічної системи. Структура економічних відносин. Соціально-економічні відносини. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини.

Економічний устрій: суть та роль у житті суспільства. Економічний устрій і форми господарювання. Методологічні аспекти механізму дії і використання економічних законів людьми. Типи і еволюція економічних систем. Перехід до ринку. Формаційний і загально-цивілізаційний підходи до типізації суспільства.

Тема 5. Відносини власності в економічному житті суспільства

Власність як економічна категорія. Структура власності та її історичні типи, види і форми. Суб'єкти власності.

Об'єкти власності. Власність на робочу силу та підприємницький талант. Інтелектуальна власність. Власність на інформацію. Відносини власності на засоби виробництва і природні ресурси. Права власності.

Власність на засоби виробництва та способи з'єднання факторів виробництва. Тенденції в розвитку відносин власності в Україні та у світі.

Роздержавлення та приватизація власності в Україні.

Тема 6. Форми організації суспільного виробництва

Форми суспільного виробництва: натуральне і товарне виробництво

Натуральна форма організації виробництва. Суть і риси натурального господарства та його історичні межі.

Товарна форма організації суспільного виробництва. Причини виникнення товарного виробництва, його суть, ознаки і роль у розвитку суспільства. Суб'єкти і об'єкти товарних відносин. Товарна форма продукту.

Товар та його властивості. Суперечності товару. Вартість і ціна: альтернативні теорії. Проста і розвинена форми товарного виробництва. Спільні риси та відмінності. Функціонування товарного господарства та його закони.

Тема 7. Гроші

Виникнення і розвиток грошових відносин. Суть грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей.

Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обігу. Сталість грошового обігу. Грошові реформи. Еволюція грошей. Грошова система та її елементи. Суть, причини і соціально-економічні наслідки інфляції.

Сучасна грошова система. Історія грошового обігу в Україні.

Тема 8. Капітал. Витрати виробництва і прибуток.

Капітал підприємства. Кругообіг капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу. Оборот капіталу підприємства. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація. Витрати виробництва. Суть витрат виробництва. Види витрат. Собівартість продукції її види та структура. Витрати виробництва, вартість товару і його ціна. Альтернативні підходи Прибуток як економічна категорія. Теорії прибутку. Норма прибутку і фактори, що на неї впливають.

Заробітна плата: сутність, форми, системи. Теорії заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Продукт праці та заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії.

Тема 9. Ринок: сутність, функції, структура та умови формування

Інституціональні основи ринкової економіки. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Визначення ринку: альтернативні теорії. Функції ринку. Умови формування і розвитку ринку. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції. Особливості ринкових відносин в Україні.

Тема 10. Класифікація ринків

Принципи класифікації ринків Ринок предметів споживання і послуг, його функції та соціально-економічне значення. Ринок засобів виробництва. Загальні проблеми формування цін на ресурси. Ринок праці та розподіл трудових ресурсів. Ринок капіталу та його складові. Ринок нерухомості та його особливості. Оренда та орендна плата. Проблеми формування ринків праці, землі та капіталів в Україні. . Конкуренція та її сутність. Функції та форми конкуренції. Конкуренція і монополія. Конкуренція і моделі ринків. Особливості ринкових відносин в Україні.

Тема 11. Інфраструктура ринку і капітал сфери обігу

Поняття та основні риси інфраструктури ринку. Позичковий капітал і відсоток. Банки, їх роль та функції. Центральні і комерційні банки. Фінансово-кредитні установи. Сутність кредиту та його форми. Відсоток та його економічна природа Банківський прибуток. Капітал у сфері торгівлі. Витрати обігу. Роздрібна та оптова торгівля. Товарні біржі. Торговельний прибуток. Фондова біржа. Цінні папери. Роль ринкової інфраструктури в регулюванні економічних процесів.

Тема 12. Підприємство і підприємництво. Домогосподарства

Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Цілі та функції підприємства. Види та форми підприємств. Суть підприємництва і умови його існування.

Види та функції підприємництва. Економічні основи розвитку підприємництва в Україні.

Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Сектор домогосподарств. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Витрати на споживання. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів.

Тема 13. Суспільний продукт і його форми. Національний дохід

Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту. Методологічні аспекти системи національних рахунків.

Валовий внутрішній продукт, його суть і відтворювальна структура. Валовий національний продукт. Чистий національний продукт. Національний дохід. Концепції національного доходу.

Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі.

Суть і види економічного відтворення: просте і розширене. Кругообіг доходу, ресурсів і продукту у процесі відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи.

Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби і особливості тіньової економіки в Україні.

Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення багатства і шляхи розв'язання екологічних проблем.

Тема 14. Економічне зростання і його чинники. Економічні цикли.

Економічне зростання та економічний розвиток. Типи економічного зростання. Нагромадження. Норми нагромадження. Заощадження та інвестиції. Роль інвестицій в економічному зростанні.

Матеріальні фактори економічного зростання. Науково-технічна революція та її роль в економічному зростанні. Теорії і моделі економічного зростання. Економічне зростання і економічні цикли. Економічні кризи та їх причини. Теорії циклів: дискусійні проблеми.

Продуктивність праці та економічне зростання. Фактори підвищення продуктивності праці. Особливості розвитку економіки в Україні.

Зайнятість: сутність і форми. Теорії зайнятості. Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Види і форми безробіття. Проблеми повної зайнятості в умовах ринкової економіки. Державне регулювання зайнятості та його методи. Чинники розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у регулюванні зайнятості та відтворенні робочої сили. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.

Необхідність й сутність державного регулювання економічної системи.

Принципи і функції державного регулювання економіки.

Необхідність, суть та межі державного регулювання ринкової економіки.

Тема 15. Розподіл національного доходу. Споживання, заощадження і добробут людини

Розподільчі відносини та їх місце у відтворювальному процесі. Суть розподілу національного доходу. Об'єктивні основи формування доходів населення. Диференціація доходів населення. Проблеми багатих і бідних. Межа бідності: абсолютна і відносна. Проблеми бідних і багатих в Україні.

Необхідність перерозподілу національного доходу і доходів населення. Податки і соціальні виплати. Роль державного бюджету в перерозподілі національного доходу. Споживання і заощадження. Доходи населення і споживання. Схильність до споживання і заощадження.

Необхідність державного регулювання розподілу доходів. Прожитковий мінімум і соціальний захист населення.

Тема 16. Світове господарство. Економічні аспекти глобальних проблем

Світове господарство: його суть та структура. Міжнародний поділ праці і спеціалізація. Міжнародні економічні відносини. Міжнародна торгівля, та її економічні основи. Міжнародні товарні ринки. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Міжнародні кредити. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна система, валютні ринки і валютний курс. Конвертованість валюти. Платіжний баланс та його регулювання. Міжнародні валютно-фінансові організації. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Входження України у світове господарство. Україна і євроінтеграція.

Причини виникнення та суть глобальних проблем Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем. Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем, Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн. Міжнародне співробітництво в розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

3. Рекомендована література

1. Політекономія: навч. посібн. / Г.Г. Старостенко, Н.В. Мірко – Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2015.
2. Башнянин Г. І., Шевчук Є. С. Політична економія: Навчальний посібник / за ред. д.е.н., проф. Г. І. Башнянина і к.е.н., доц. Є. С. Шевчука. 4-те вид., переробл. і виправлене. Львів: Магнолія 2006, 2017.
3. Основи економічної теорії / за заг. Ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської / Навчальний посібник. – К. : Каравелла, 2016.
4. Помінова І. І. Політична економія: навч.-метод. посібник / І. І. Помінова. Х.: MONOGRAF, 2016.
5. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка) : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2017.
6. Горlach М.І., Соколов М.О., Кримов М.І., Лисенко С.Ф. Економічна теорія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019.
7. Касьяненко Л. М. Економічна теорія : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2019.
8. Круша П.В., Депутат В.І., Тульчинської С.О. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ : Каравела, 2016.
9. Семененко В.М. Економічна теорія. Політекономія : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2019.
10. . Шевченко Л.С. , Гриценко О.А., Марченко О.С. Економічна теорія : навч. посіб. Харків : Право, 2016.
11. Кулішов В.В. Економічний довідник підприємця : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2019.
12. Мацелюх Н.П. Основи економічної науки : навч. посіб. 2-ге вид. допов. і перероб. Київ : Видавничий центр “Кафедра”, 2017.
13. Довгаль О.В. Політична економія : курс лекцій. Миколаїв, 2017.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання: комплексний державний екзамен.